

Виходячи з того, що основним призначенням підготовки інтегрованої звітності є комплексне розкриття даних про результати і перспективи розвитку підприємства, при висвітленні інформації щодо взаємовідносин зі стейкхолдерами необхідно виокремити два основні блоки:

1) інформація про отримані результати взаємовідносин підприємства з основними групами економічного впливу, яка дасть змогу стейкхолдерам оцінити існуючу ефективність і ризики такої співпраці. При цьому особлива увага має бути зосереджена на висвітленні показників, що характеризують внески підприємства у діяльність стейкхолдерів;

2) інформація про особливості функціонування, конкурентну позицію, загальні результати і стратегію розвитку підприємства на ринку. Така інформація необхідна для того, щоб стейкхолдери могли оцінити потенціал розвитку взаємовідносин з підприємством відповідно до своїх потреб.

Така інформація дасть підприємству змогу підвищити зацікавленість стейкхолдерів щодо своєї діяльності, а відтак наростити соціально-репутаційний капітал, зменшити витрати на виробництво і реалізацію продукції, збільшити обсяги доходів і грошових надходжень, зменшити ризики втрат від дії зовнішніх чинників впливу, покращити якість і підвищити ефективність використання ресурсів і капіталу, активніше впроваджувати інновації і на цій основі збільшувати обсяги формування доданої економічної вартості та зростання ринкової вартості підприємства.

УДК 657.41:330.142.21

Андрій Зелінський,

аспірант кафедри

бухгалтерського обліку та аудиту,

Одеський національний економічний університет

ДИСКУСІЙНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ ТРАНСАКЦІЙНИХ ВИТРАТ

Обліково-аналітичне забезпечення управління на сучасному етапі розвитку суспільства потребує збору, реєстрації та обробки даних у частині трансакційних витрат.

Трансакційними, з нашої точки зору, є витрати ресурсів (матеріальних, грошових, репутаційних, часу тощо), які несе економічний суб'єкт незалежно від його волі та бажання в процесі реалізації, набуття та відчуження прав власності та свобод, а також у результаті переходу від одного технологічного процесу до іншого.

Виходячи з визначення зрозуміло, що трансакційні витрати більшою мірою характеризують рівень підготовки виробництва продукції (товарів, робіт, послуг), ніж сам процес виробництва.

Проблема імплементації трансакційних витрат до облікового процесу є надзвичайно гострою, адже на сьогодні вони не є загальноприйнятим і законодавчо визначеним об'єктом обліку, крім того проблема облікового відображення трансакційних витрат на рахунках бухгалтерського обліку полягає в тому, що в кожному обліковому об'єкті закладена частина трансакційних витрат.

Оскільки самі витрати як обліковий об'єкт в Україні обмежені нормативно-правовим регулюванням, зокрема методологічними засадами формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства встановлено П(С)БО 16 «Витрати», а методику узагальнення інформації на рахунках бухгалтерського обліку визначено Планом рахунків і деталізовано Інструкцією про застосування Плану рахунків № 291, то будь-які намагання інтегрувати трансакційні витрати до діючої системи обліку є спробами пояснення нових економічних явищ існуючими загальноприйнятими постулатами.

Узагальнення теоретичного та практичного досвіду з обліку трансакційних витрат дало можливість встановити, що окремі елементи трансакційних витрат є об'єктами традиційного бухгалтерського обліку (представницькі витрати та винагороди за професійні послуги в структурі адміністративних витрат; витрати на маркетинг і гарантії в рамках збутової діяльності; витрати на дослідження та розробки, штрафи й пені у складі іншої операційної діяльності).

Проте, інформаційної бази про загальну структуру та розмір трансакційних витрат немає, що ускладнює управління трансакційними витратами, оскільки в такому випадку необхідно проводити їх виокремлення зі всієї сукупності витрат підприємства, що відображаються у складі різних рахунків бухгалтерського обліку.

Крім того, однією з умов визнання витрат у бухгалтерському обліку є їх достовірна оцінка, однак значна частина трансакційних витрат носить ймовірний або очікуваний характер і не може бути достеменно визначена.

До того ж більшість трансакційних витрат відповідно до абзацу 2 п. 7 П(С)БО 16 є витратами, які неможливо пов'язати з доходом певного періоду, тому наразі вони відображаються у складі витрат того періоду, в якому були здійснені. Хоча трансакційні складові присутні і в первісній вартості як запасів, так і необоротних і нематеріальних активів.

Також необхідно зазначити, що трансакційні витрати не є об'єктом обліку в системі МСФЗ, а, відтак, є предметом для спільного обговорення та врегулювання, особливо в умовах боротьби з незаконними схемами та легалізації бізнесу.

У цілому можна визначити такі основні проблеми, що мають місце в системі обліку трансакційних витрат:

1) відсутнє уніфіковане понятійно-категоріальне визначення терміну «трансакційні витрати» (в МСФЗ та українській законодавчій базі досі немає загальноприйнятого визначення категорій «трансакційні витрати» та «трансформаційні витрати»);

2) не розроблено єдине організаційно-методичне забезпечення системи обліку та управління трансакційними витратами (трансакційні витрати розосереджені між різними обліковими об'єктами, що потребує їх додаткової вибірки та узагальнення; трансакційні витрати складно відокремити від виробничих витрат);

3) не врегульовано питання оцінки (наприклад, витрати часу на перебування в чергах і заповнення численних звітних форм не піддаються прямому виміру; частина трансакційних витрат носить нелегальний характер і через ці причини взагалі не фіксується в офіційній системі вітчизняного обліку; багато витрат пов'язані з неформальним обміном послугами, що не супроводжуються безпосередніми грошовими потоками; настання частини трансакційних витрат та їх економічний ефект відтерміновані в часі).

Узагальнення економічної літератури з обліку трансакційних витрат, у частині їх відображення на рахунках, дозволило виділити такі агреговані підходи:

1. Створення нової моделі бухгалтерського обліку.

2. Виокремлення рахунку класу 8 чи 9 для обліку трансакційних витрат: окремий рахунок, транзитний рахунок, синтетичний рахунок-екран.

3. Доповнення субрахунками або аналітичними рахунками рахунків класу 8 і 9 з виокремленням на них трансакційних витрат.

4. Віднесення трансакційних витрат до складу витрат майбутніх періодів і їх відображення на різних балансових рахунках в якості аналітичної складової.

Дані підходи представлені як окремо, так і в комплексі — як поєднання різних підходів.

Питання організаційно-методичне забезпечення системи управління трансакційними витратами є новим недостатньо дослідженим об'єктом для світової облікової системи, що потребує подальших розробок і вдосконалень.